DOMSTOLENS DOM
1. oktober 1997 *

I sag C-345/95,

Den Franske Republik ved afdelingschef Marc Perrin de Brichambaut og ekspeditionssekretær Denys Wibaux, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Frankrigs Ambassade, 8 B, boulevard Joseph II,

sagsøger,

støttet af

Storhertugdømmet Luxembourg ved afdelingschef Nicolas Schmit, Afdelingen for Økonomisk Samarbejde og Udviklingssamarbejde, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg i Udenrigsministeriet, 5, rue Notre-Dame,

intervenient,

mod

Europa-Parlamentet ved juridisk konsulent Gregorio Garzón Clariana, bistået af kontorchef Christian Pennera og ekspeditionssekretær Hans Krück, Juridisk Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Europa-Parlamentets Generalsekretariat, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

angående en påstand om annullation af Europa-Parlamentets afgørelse af 20. september 1995 om fastlæggelse af tidsplanen for Parlamentets arbejde i 1996,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray og L. Sevón samt dommerne C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm (refererende dommer), M. Wathelet og R. Schintgen,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 3. december 1996 af Den Franske Republik ved Marc Perrin de Brichambaut og konsulent Pierre Voilery, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, af Storhertugdømmet Luxembourg ved ekspeditionssekretær Georges Frieden, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, og af Europa-Parlamentet ved Gregorio Garzón Clariana, Christian Pennera og Hans Krück,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 4. februar 1997,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 7. november 1995 har Den Franske Republik i medfør af EKSF-traktatens artikel 38, EF-traktatens

artikel 173 og Euratom-traktatens artikel 146 anlagt sag med påstand om annullation af Europa-Parlamentets afgørelse af 20. september 1995 om fastlæggelse af tidsplanen for Parlamentets arbejde i 1996 (herefter »den anfægtede afgørelse«).

2 Den 12. december 1992 traf repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer ved fælles aftale i henhold til EØF-traktatens artikel 216, EKSF-traktatens artikel 77 og Euratom-traktatens artikel 189 en afgørelse vedrørende fastlæggelse af hjemstedet for De Europæiske Fællesskabers institutioner og for visse af Fællesskabernes organer og tjenester (EFT C 341, s. 1, herefter »Edinburgh-afgørelsen«).

3 Det bestemmes i afgørelsens artikel 1, litra a):

»Europa-Parlamentet har hjemsted i Strasbourg og afholder dér de tolv månedlige plenarmøderækker, herunder også budgetmøderækken. Yderligere plenarmøderækker afholdes i Bruxelles. Europa-Parlamentets udvalg holder deres møder i Bruxelles. Europa-Parlamentets Generalsekretariat og dets tjenester er fortsat placeret i Luxembourg.«

4 Det fremgår af artikel 10 i Parlamentets forretningsorden (konsolideret udgave af 7.12.1995, EFT L 293, s. 1), at tidsplanen for plenarmødeperioderne svarer til varigheden af de mødefrie perioder inden for den årlige session. Mødeperioden er den periode — som regel hver måned — hvor Parlamentet træder sammen. Den er opdelt i daglige møder. Parlamentet beslutter således i et plenarmøde tidspunktet for afbrydelse og genoptagelse af den årlige session.

5 I den af Parlamentet fastsatte tidsplan nævnes alene datoerne for plenarmødeperioderne, og det anføres ikke, hvor møderne afholdes. Der er imidlertid enighed mellem parterne om, at de plenarmødeperioder, der strækker sig fra en mandag til en fredag, afholdes i Strasbourg, mens de plenarmødeperioder, der som udgangspunkt kun varer to på hinanden følgende halve dage, afholdes i Bruxelles.

6 Ved den anfægtede afgørelse fastsatte Parlamentet tidsplanen for 1996 ved afstemning, og udfaldet heraf blev indført i den foreløbige mødeprotokol.

7 I denne forbindelse havde Formandskonferencen besluttet at foreslå en tidsplan med tolv fem-dages perioder, heraf to mødeperioder i oktober, hvoraf den første skulle afholdes fra den 7. til den 11. oktober 1996 og den anden fra den 21. til den 25. oktober 1996, samt otte mødeperioder med en varighed på to halve dage.

8 Efter vedtagelsen af ændringsforslag nr. 9, der var stillet af Pauline Green for PSE-gruppen (De Europæiske Socialdemokraters gruppe), bortfaldt mødeperioden fra den 7. til den 11. oktober 1996, hvilket indebar, at der skulle afholdes elleve plenarmødeperioder i Strasbourg i 1996.

9 Denne tidsplans overensstemmelse med fællesskabsretten, navnlig Edinburgh-afgørelsen, blev bestridt af Frankrigs faste repræsentant på Coreper's møde den 27. september 1995, af den franske delegation i Rådet den 2. oktober 1995 og i to skrivelser til Parlamentets formand, Klaus Hänsch, den ene fra Den Franske Republiks præsident, Jacques Chirac, af 28. september 1995, og den anden fra viceministeren for europaspørgsmål, Michel Barnier, af 27. september 1995.

10 Disse skridt gav ikke noget resultat, og Den Franske Republik har herefter anlagt nærværende sag.

11 Ved kendelse af 7. marts 1996 gav Domstolens præsident Storhertugdømmet Luxembourg tilladelse til at intervenere til støtte for sagsøgerens påstande.

12 Til støtte for sine påstande har den franske regering fremført tre anbringender. Det første anbringende støttes på en tilsidesættelse af Edinburgh-afgørelsen, det andet støttes på en tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter og det tredje støttes på en tilsidesættelse af EF-traktatens artikel 190.

Det første anbringende

13 I forbindelse med det første anbringende har den franske regering, der støttes af den luxembourgske regering, i det væsentlige anført, at formålet med Edinburgh-afgørelsen er at fastlægge Europa-Parlamentets hjemsted, og rækkevidden af dette begreb under hensyntagen til, at Parlamentet fortsat skal have flere arbejdssteder. I afgørelsen defineres Parlamentets hjemsted således som det sted, hvor det primært skal holde plenarmøder, og det bestemmes, at der mindst skal afholdes tolv månedlige plenarmødeperioder i Strasbourg. Medlemsstaternes regeringer fandt, at det ikke ville have nogen virkning at fastlægge Parlamentets hjemsted i Strasbourg, hvis der blev holdt færre møder dér.

14 Ifølge den franske regering har Parlamentet gjort Edinburgh-afgørelsen indholdsløs ved at bestemme, at der i 1996 skulle afholdes elleve plenarmødeperioder i Strasbourg og otte yderligere mødeperioder i Bruxelles. Edinburgh-afgørelsen, som er resultatet af et politisk kompromis, der er bindende såvel for medlemsstaterne som institutionerne, har skabt en præcis forpligtelse for Parlamentet til at holde tolv plenarmødeperioder i Strasbourg, der er dets hjemsted.

15 Den franske regering har ikke bestridt, at Parlamentet kan undlade at træde sammen til en månedlig mødeperiode i Parlamentets sommerferie eller under valgkampen i de år, hvor der afholdes valg. Det synes imidlertid at være regeringens opfattelse, at såfremt dette er tilfældet, skal Parlamentet fastsætte en yderligere plenarmødeperiode i Strasbourg i en anden måned.

16 Endelig har den franske regering anført, at Parlamentet ikke kan udstrække den beføjelse, det efter EKSF-traktatens artikel 25, EF-traktatens artikel 142 og Euratom-traktatens artikel 112 har, til selv at tilrettelægge sit arbejde internt, så langt, at det kan fastlægge en tidsplan for sit arbejde, som er i strid med det politiske kompromis, der er udmøntet i Edinburgh-afgørelsen.

17 I svarskriftet har Parlamentet anført, at Edinburgh-afgørelsen i sig selv er delvis ugyldig. Da der derved gribes direkte ind i den beføjelse, Domstolen har anerkendt, at Parlamentet har i henhold til EF-traktatens artikel 142, til selv at tilrettelægge sit arbejde internt, går afgørelsen ud over den kompetence, som ved traktatens artikel 216 tillægges medlemsstaterne.

18 Endvidere har Parlamentet anført, at Edinburgh-afgørelsen, der er formuleret tvetydigt, skal fortolkes således, at der som udgangspunkt skal afholdes en plenarmødeperiode i Strasbourg hver måned, bortset fra august og for så vidt angår de år, hvor der er valg, tillige juni.

19 Det bemærkes indledningsvis, at hjemstedet for Fællesskabets institutioner ifølge EKSF-traktatens artikel 77, EF-traktatens artikel 216 og Euratom-traktatens artikel 189 fastlægges ved overenskomst mellem medlemsstaternes regeringer.

20 Ansvaret for at udfylde traktaternes institutionelle regler for herved at sikre Fællesskabets virksomhed er derved overladt til medlemsstaternes regeringer. Medlemsstaterne har ikke alene ret, men også pligt til at udøve denne kompetence (dom af 10.2.1983, sag 230/81, Luxembourg mod Parlamentet, Sml. s. 255, præmis 35).

21 Medlemsstaternes regeringer har således flere gange før vedtagelsen af Edinburgh-afgørelsen truffet afgørelser om institutionernes foreløbige arbejdssteder. I dom af 28. november 1991 (forenede sager C-213/88 og C-39/89, Luxembourg mod Parlamentet, Sml. I, s. 5643, præmis 52) fastslog Domstolen imidlertid, at medlemsstaternes regeringer på daværende tidspunkt endnu ikke havde opfyldt deres forpligtelse til endeligt at fastlægge institutionernes hjemsted i overensstemmelse med de nævnte regler i traktaterne.

22 Det er på denne baggrund, at Edinburgh-afgørelsen blev vedtaget. Det bestemmes i afgørelsens artikel 1, litra a), at Europa-Parlamentet har hjemsted i Strasbourg og dér afholder de tolv månedlige plenarmødeperioder, herunder også budgetmødeperioden.

23 Det må herefter fastslås, at medlemsstaternes regeringer ved vedtagelsen af Edinburgh-afgørelsen nu har opfyldt deres forpligtelse i henhold til EKSF-traktatens artikel 77, EF-traktatens artikel 216 og Euratom-traktatens artikel 189, idet Strasbourg endeligt er fastlagt som Parlamentets hjemsted samtidig med, at det fortsat har flere arbejdssteder.

24 Hvad angår det forhold, at Parlamentet har flere arbejdssteder, bemærkes, at kompetencen ikke kun indebar en forpligtelse til at fastlægge Parlamentets hjemsted, men også en ret til at præcisere indholdet af dette begreb og fastlægge, hvad der skal foregå på hjemstedet.

25 Medlemsstaternes regeringer har således villet fastslå, at Parlamentets hjemsted i Strasbourg er det sted, hvor Parlamentet primært holder ordinære plenarmøder, og de har i denne forbindelse med bindende virkning fastslået, hvor mange mødeperioder der skal holdes dér.

26 Ved at fastslå, at Parlamentet skal samles til månedlige plenarmødeperioder, har medlemsstaternes regeringer fulgt institutionens praksis, der består i, at Parlamentet som udgangspunkt træder sammen hver måned i Strasbourg, således som det i øvrigt også følger af artikel 10 i Parlamentets forretningsorden.

27 I virkeligheden holder Parlamentet imidlertid ikke en ordinær plenarmødeperiode i august og for så vidt angår de år, hvor der er valg, heller ikke i juni. De år, hvor Parlamentet har holdt i alt tolv plenarmødeperioder i Strasbourg, har der været afholdt to plenarmødeperioder i oktober. Denne praksis er ikke i sig selv anfægtet.

28 Hertil kommer, at medlemsstaternes regeringer ved at fastslå, at budgetmødeperioden skal holdes i Strasbourg, har villet angive, at Parlamentet, der udøver sine beføjelser vedrørende budgettet i et plenarmøde i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 203, skal udøve disse beføjelser under en af de ordinære mødeperioder, som afholdes på Parlamentets hjemsted.

29 Edinburgh-afgørelsen må herefter fortolkes således, at Parlamentets hjemsted defineres som det sted, hvor institutionen med regelmæssige mellemrum skal holde tolv ordinære plenarmødeperioder, herunder de mødeperioder, hvor Parlamentet udøver de beføjelser vedrørende budgettet, det er tillagt ved traktaten. Der kan således kun fastsættes yderligere plenarmødeperioder på et andet arbejdssted, hvis Parlamentet holder tolv ordinære plenarmødeperioder i Strasbourg, der er institutionens hjemsted.

30 I modsætning til, hvad Parlamentet har anført, har medlemsstaternes regeringer ved på denne måde at definere Parlamentets hjemsted ikke tilsidesat den beføjelse, Parlamentet har i henhold til EKSF-traktatens artikel 25, EF-traktatens artikel 142 og Euratom-traktatens artikel 112, til selv at tilrettelægge sit arbejde internt.

31 Det bemærkes i denne forbindelse for det første, at selv om Parlamentet i henhold til denne beføjelse til at tilrettelægge sit arbejde internt kan træffe egnede foranstaltninger for at sikre en god afvikling af Parlamentets arbejde og procedurer, skal Parlamentets vedtagelser respektere medlemsstaternes kompetence til at fastlægge institutionernes hjemsted (ovennævnte dom af 10.2.1983, Luxembourg mod Parlamentet, præmis 38, og ovennævnte dom af 28.11.1991, Luxembourg mod Parlamentet, præmis 29).

32 Endvidere bemærkes, at det fremgår af retspraksis, at medlemsstaterne, når de udøver deres kompetence til at fastlægge institutionernes hjemsted, skal respektere Parlamentets beføjelse til selv at tilrettelægge sit arbejde internt og drage omsorg for, at en sådan vedtagelse ikke griber forstyrrende ind i Parlamentets virksomhed (jf. dom af 22.9.1988, forenede sager 358/85 og 51/86, Frankrig mod Parlamentet, Sml. s. 4821, præmis 35). Selv om der ved Edinburgh-afgørelsen opstilles visse krav

til, hvorledes Parlamentet tilrettelægger sit arbejde, beror disse krav på, at medlemsstaterne har skullet definere hjemstedet i en situation, hvor Parlamentet fortsat har flere arbejdssteder. I øvrigt er disse krav ikke i strid med Parlamentets normale praksis.

33 Det ændrer ikke herved, at det er nødvendigt for Parlamentet at undlade at holde ordinære plenarmødeperioder under valgkampene, og at Parlamentet således hvert femte år må fravige forpligtelsen til at holde tolv ordinære plenarmødeperioder på institutionens hjemsted. En sådan fravigelse er begrundet i hensynet til gennemførelsen af valget af nye medlemmer.

34 Det følger af det anførte, at den anfægtede afgørelse er uforenelig med Edinburgh-afgørelsen, for så vidt det bestemmes, at der skal afholdes elleve ordinære plenarmødeperioder i Strasbourg i 1996.

35 Herefter, og idet bemærkes, at det er ufornødent at undersøge sagsøgerens øvrige anbringender, skal Parlamentets afgørelse af 20. september 1995 om fastlæggelse af tidsplanen for Parlamentets arbejde i 1996 annulleres, for så vidt der herved ikke fastsættes tolv ordinære plenarmødeperioder i Strasbourg i 1996.

Sagens omkostninger

36 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger. Parlamentet har tabt sagen, og i overensstemmelse med Den Franske Republiks påstand herom dømmes Parlamentet til at betale sagens omkostninger. Ifølge artikel 69, stk. 4, første afsnit, bærer Storhertugdømmet Luxembourg, der er indtrådt i sagen, sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) Europa-Parlamentets afgørelse af 20. september 1995 om fastlæggelse af tidsplanen for Parlamentets arbejde i 1996 annulleres, for så vidt der herved ikke fastsættes tolv ordinære plenarmødeperioder i Strasbourg i 1996.

2) Europa-Parlamentet betaler sagens omkostninger.

3) Storhertugdømmet Luxembourg bærer sine egne omkostninger.

Rodríguez Iglesias Mancini Moitinho de Almeida

Murray Sevón Kakouris Kapteyn

Gulmann Edward Puissochet

Hirsch Jann Ragnemalm

Wathelet Schintgen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 1. oktober 1997.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident